

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา" นี้ มีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ศูนย์วิชาการ

ในปัจจุบันนี้ หน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ได้คิดหาวิธี เพื่อแก้ปัญหาทางวิชาการหลายรูปแบบ ศูนย์วิชาการ เป็นองค์กรรูปแบบหนึ่งที่ได้มีการคิดจัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา

ความหมายของศูนย์วิชาการ

เนื่องจากมีชื่อที่เรียกศูนย์หรือหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างมากมายในกระทรวงศึกษาธิการ การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จึงขอใช้คำว่า "ศูนย์วิชาการ" ซึ่งกรมสามัญศึกษาได้บัญญัติขึ้นใช้ในประเทศ เป็นครั้งแรก (สำนักงานภาคการศึกษา 5 ราชบุรี 2512: 5) และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้นำคำนี้มาใช้ในการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องคุณภาพการประถมศึกษาตามโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดบึงคานี-ศรีสะเกษ) ในปี พ.ศ. 2526

ความหมายของศูนย์วิชาการนั้นยังไม่มีผู้อธิบายไว้อย่างเด่นชัดนัก เนื่องจากศูนย์วิชาการมีหลายประเภท หลายระดับ กรมสามัญศึกษาได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์วิชาการ เป็นแหล่งที่ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา ผู้ที่สนใจและเกี่ยวข้องกับการศึกษามาแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความสามารถทางด้านวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนและการดำเนินงานศูนย์วิชาการ เป็นแหล่งที่มาของวัสดุทัศนวัสดุและ เครื่องอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการเสริมสร้างการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำเนา วรารังกูร (2512 อ้างอิงจาก เทื่อน ทองแก้ว 2527: 9) ที่กล่าวว่า ศูนย์วิชาการ

หมายถึง ศูนย์หรือหน่วยงานที่ให้บริการ เป็นส่วนกลาง เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ประกอบการ เรียนการสอน ให้ข้อสนเทศเกี่ยวกับวัสดุ เครื่องมือ แหล่งที่มา ตลอดจนความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุเวช ฅ ทนองคาย (2516 : 17) ได้สรุปความหมายของศูนย์วิชาการไว้ว่าเป็น แหล่งรวมวิทยาการทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และไม่ใช่สิ่งพิมพ์ รวมทั้งเครื่องมืออื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ของครู นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป โดยมีบรรณารักษ์และผู้ชำนาญโสตทัศนศึกษาทำงานร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันในการจัดหา การดำเนินงานต่าง ๆ และแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความชำนาญที่ได้รับการอบรมหรือได้รับการศึกษาในสาขาวิชานั้น ๆ และมีบุคคลหนึ่งที่มีความสามารถเป็นผู้อำนวยการศูนย์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 12) ได้กล่าวถึงศูนย์ วิชาการว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่เป็นศูนย์รวมของปัจจัยต่าง ๆ ทางเทคโนโลยี ทางการศึกษา อันประกอบไปด้วย มุลลากร สื่อ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการ โดยมีจุด มุ่งหมายหลักคือการให้บริการแก่ ครู นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป ศูนย์วิชาการ คือ แหล่งวิชาการที่รวมเอาปัจจัยต่าง ๆ ทางเทคโนโลยี ทางการศึกษา ประกอบด้วย มุลลากร สื่อ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือการให้บริการแก่ ครู นักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษา เพื่อช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของศูนย์วิชาการ

การจัดตั้งศูนย์วิชาการมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไปตามความจำเป็นในด้านการศึกษา ของแต่ละท้องถิ่น แม้ว่าจะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญเหมือนกันคือ การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ มีประสิทธิภาพ แต่ความมุ่งหมายเฉพาะของแต่ละศูนย์ย่อมแตกต่างกันไป ศาสตราจารย์สำเภา วรางกูร ได้แบ่งประเภทของศูนย์ที่ให้บริการทางวิชาการออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ศูนย์ โสตทัศนศึกษา (Audio-Visual Center) ศูนย์วัสดุการศึกษา (Instructional Material

Center) และศูนย์สหการสื่อการศึกษา (Cooperative A.V. Center or Educational Media Consortium) (สำเนา วรากร 2519 (อค์สำเนา) อ้างถึงใน เทื่อน ทองแก้ว 2527: 9)

ศูนย์โสตทัศนศึกษา

ศูนย์วิชาการแบบนี้มีลักษณะเป็นเอกเทศ คือ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานต่าง ๆ ด้านโสตทัศนศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยมีสถานที่ บุคลากร วัสดุ เครื่องมือ ตลอดจนมีการบริหารงาน การจัดให้บริการทางด้านโสตทัศนศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา ศูนย์แบบเอกเทศนี้เหมาะกับสถาบันอุดมศึกษา เช่น วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย โดยมากสถานที่มักจะตั้งอยู่บริเวณใจกลางของสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการได้อย่างเต็มที่

ศูนย์วัสดุการศึกษา

ศูนย์วิชาการแบบนี้ จัดรวม เป็นหน่วยงานระหว่างห้องสมุดกับงานโสตทัศนศึกษา

ภายในศูนย์แบบนี้มีวัสดุการศึกษา 2 ประเภท ได้แก่ หนังสือ (Book or Printed Media) และโสตทัศนอุปกรณ์ (Audio-Visual or Nonbook Materials) การจัดทำเนื้องานบริหารงานต่าง ๆ จะใช้บุคลากรร่วมกัน หัวหน้าศูนย์หรือหัวหน้าห้องวัสดุการศึกษา (Educational Media Specialist) อาจเป็นบรรณารักษ์ นักสื่อการศึกษา (Media Specialist) หรือโสต-บรรณารักษ์ (Audio-Visual Librarian)

ในสหรัฐอเมริกา มีศูนย์สื่อการศึกษาแบบนี้อยู่มาก โดยขยายงานของห้องสมุดให้มีวัสดุประกอบการเรียนการสอนมากขึ้น จัดเป็นศูนย์สำหรับบริการอุปกรณ์การเรียนการสอนทั้งหมดในโรงเรียน และใช้ชื่อว่า Instructional Media Center Service (IMC) นิยมใช้กันมากในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีหน้าที่สำคัญคือ ให้บริการ

ในประเทศไทยเรียกว่า Resource Center มีรวมในห้องสมุดทุกโรงเรียน ทุกระดับหัวหน้างานมักจะเป็นบรรณารักษ์ ตามโรงเรียนจะมีห้อง ๆ หนึ่งเป็นห้องผลิตสไลด์ฟิล์ม สกริป มีเครื่องมือจัดไว้อย่างพร้อมเพรียง ครูสามารถเข้าไปผลิตสื่อได้เอง หรือให้เจ้าหน้าที่ช่วยผลิตให้

ศูนย์สหการสื่อการศึกษา

คำว่า ศูนย์สหการสื่อการศึกษา เป็นคำที่ ศาสตราจารย์ สำเภา วรวงศ์ ตั้งขึ้น โดยแปลมาจากภาษาอังกฤษ Consortium ซึ่งหมายถึง ศูนย์สื่อการศึกษาจัดแบบรวมกลุ่มใน กรณีที่มีสถาบันการศึกษาอยู่กัน เป็นกลุ่ม ในทำเลที่การคมนาคมติดต่อกันสะดวก อาจจะเป็นกลุ่ม โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ศูนย์สหการสื่อการศึกษานี้มีตั้งแต่โสตทัศนูปกรณ์ อาคารสถานที่ปฏิบัติงานของกลุ่ม โรงเรียนรวมกัน สื่อการสอนที่จะใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ ของ กลุ่ม เครื่องมืออุปกรณ์การสอน (Instructional or Teaching-Learning Hard Wares) จะใช้ร่วมกัน ได้แก่ การบริการเครื่องมือ (Equipment Services หรือการจ่ายเครื่องมือ Equipment Distribution) ตลอดจนบริการซ่อมบำรุง เครื่องมือ

สำหรับศูนย์วิชาการที่ดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีสำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ได้พิจารณารูปแบบการจัดตั้ง ศูนย์วิชาการแบบศูนย์วัสดุการศึกษา และแบบศูนย์สหการสื่อการศึกษามาปรับปรุงใช้เป็นรูปแบบในการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามโครงการพัฒนาคุณภาพการ ประถมศึกษา โดยใช้คำเรียกว่า "ศูนย์วิชาการ" ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Educational Resource Centers

ความสำคัญของศูนย์วิชาการ

การจัดตั้งศูนย์วิชาการระดับต่าง ๆ เน้นในเรื่องการให้บริการสื่อการเรียนการสอน เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน เพราะว่าการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างยิ่ง อยู่ 3 ประการ คือ เนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ วิธีที่ผู้สอนใช้ และสื่อความหมายที่ผู้สอน ใช้เพื่อให้ผู้เรียนมีความ เข้าใจ ทั้งสามประการนี้จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจะต้องใช้สื่อความหมายที่ให้ทั้งความรู้และความจรรโลงใจ ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนที่ดีจำเป็น ต้องเลือกใช้สื่อการเรียนในลักษณะต่าง ๆ ที่จะช่วยการ เรียนการสอน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

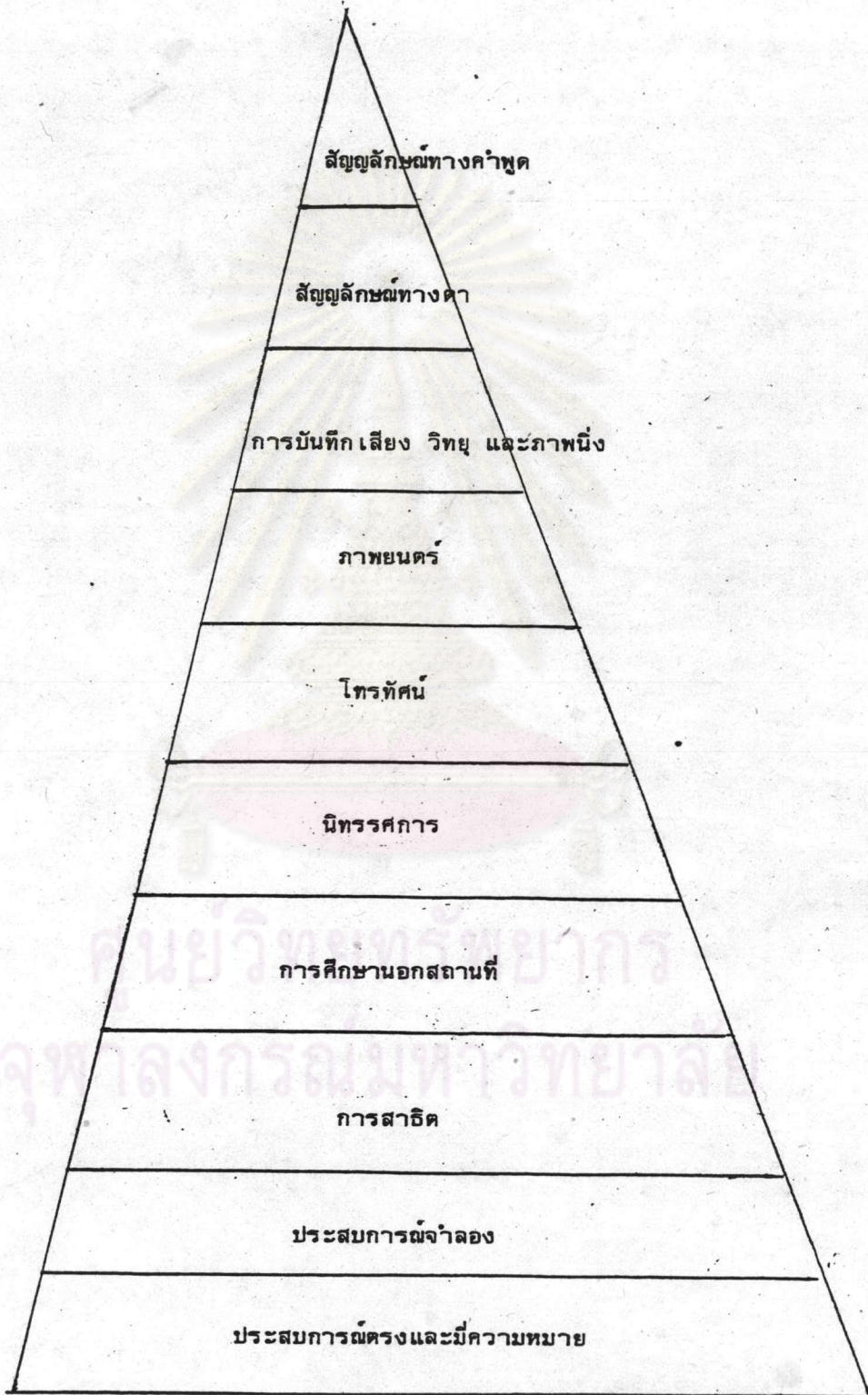
ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนในฐานะเป็นตัวกลางที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ การที่ความรู้ทางด้านวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมีผลทำให้ครูต้องใช้ความพยายามมากยิ่งขึ้น สื่อจึงเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ต่อไป เพราะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น การใช้สื่อในการเรียนการสอนจะสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. เด็กจะเรียนรู้สิ่งที่ตนสนใจได้ดีกว่าสิ่งที่ถูกบังคับให้เรียน
2. เด็กจะเรียนจากการได้ลงมือทำได้ดีกว่าการเรียนจากการฟังครู
3. เด็กจะเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่าประสบการณ์นามธรรม
4. การมีตัวแบบจะช่วยให้เด็กเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น
5. เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด หากอยู่ในบรรยากาศของความสนใจและความอบอุ่นใจ
6. การเรียนรู้ของเด็กจะก้าวไกล หากอยู่ในสถานการณ์ที่เปิดกว้างทั้งรูปธรรมและ

นามธรรม

เอดการ์ เดล (Edgar Dale) ได้กำหนดแผนภูมิประสบการณ์เป็นรูปกรวยประสบการณ์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้จากอุปกรณ์เป็น 10 อันดับ โดยจัดประสบการณ์จากยอดกรวยซึ่งเป็นประสบการณ์นามธรรมไปสู่ฐานกรวยซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด (Edgar Dale 1957: 107-128)

อีริกสัน (Erickson 1959: 56-57) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของสื่อการสอน

ดังนี้

1. ช่วยจัดและ เสริมประสบการณ์ให้นัก เรียนมากขึ้น
2. ช่วยให้ครูจัด เนื้อหาที่มีความหมายต่อ เด็ก
3. ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมนักเรียนให้มีปฏิกริยาสัมพันธ์ในทางที่พึงปรารถนาต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในการ เรียนรู้
4. ช่วยให้ เด็กสามารถประกอบกิจกรรมการ เรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตาม เนื้อหาวิชา
5. ช่วยครูให้สามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์การ เรียนรู้ที่กำหนดไว้
6. ช่วยให้ครูสอน เนื้อหาได้ง่ายขึ้น
7. ช่วยให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น เพราะครูมี เครื่องมือที่ทันต่อเหตุการณ์

ธีรศักดิ์ ลิขิตวัฒน์ เศรษฐ (2516 : 16) ได้อ้างถึงงานวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านเกี่ยวกับคุณค่าของสื่อการสอน ดังนี้

วิททิช (Wittich) และโฟล็ก เกส (Forwlkes) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซินพบว่า ถ้าใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษา นักเรียนจะสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าไม่ใช้สื่อสอนถึง 48 เปอร์เซ็นต์ ในวิชาเดียวกันและในระยะเวลาเดียวกัน

โนว์ตัน (Knowton) และทิลตัน (Tilton) แห่งมหาวิทยาลัยเยลพบว่า การสอนโดยใช้สื่อการสอนเข้าช่วยทำให้จำได้มากกว่าไม่ใช้ ดังปรากฏภายหลังจากที่สอนนักเรียนในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้วเป็นเวลา 3 เดือน นักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อการสอนยังจดจำสิ่งที่เรียนได้มากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้สื่อการสอนถึง 22 เปอร์เซ็นต์

บรูซ ไซค์เลย์ ศึกษาธิการแห่งคณะกรรมการการศึกษาเมืองลอสแอนเจลิสพบว่า สื่อการสอนสามารถช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้ได้อย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง

วุฒิ์ โคลัมเบีย และ ฟริแมน แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ได้วิจัยเกี่ยวกับการสอบไล่ตกของนักเรียนพบว่า ถ้าใช้สื่อการสอนช่วยในการสอนแล้วจะช่วยให้นักเรียนสอบตกน้อยลง

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของสื่อการเรียนการสอนต่อการเรียนของเด็กประถมศึกษาแล้ว จึงพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกระตุ้นความสนใจของเด็กต่อเรื่องที่จะเรียน เมื่อเด็กเกิดความสนใจก็จะเกิดความพยายามเรียนรู้เรื่องนั้นขึ้นมาเอง โดยครูไม่ต้องเสียเวลาพูดหรืออธิบายมากนัก

2. สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ หากไม่มีสื่อการเรียนการสอนให้เป็นเครื่องมือ เด็กก็จะไม่ทราบว่าทำอะไร เพราะการบอกให้เด็กลงมือทำกิจกรรมนั้น เพียงแค่การบอกให้ทำโดยไม่มีเครื่องมือช่วย ย่อมเป็นไปได้

3. ในการเรียนแนวคิดบางอย่าง นักเรียนจะเรียนได้ดีจากการเห็นตัวอย่างหรือตัวแบบ สื่อการเรียนการสอนจึงมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับการเรียนของเด็ก และสามารถทำให้เด็กเรียนได้รวดเร็วขึ้น หากไม่มีสื่อการเรียนการสอนเป็นตัวแบบ นักเรียนก็ไม่สามารถมองเห็นภาพหรือปฏิบัติตามได้

4. สื่อการเรียนการสอนในรูปของกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศของความ เป็นกันเอง โดยครูมีเวลาสังเกตและใกล้ชิดกับนักเรียนที่ต้องการครูมากขึ้น เพราะครูไม่จำเป็นต้องสอนด้วยการพูดตลอดเวลา ครูจึงไม่เหน็ดเหนื่อยหงุดหงิด แต่กลับจะรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนของเด็ก เป็นการสร้างบรรยากาศของความอบอุ่นใจมากยิ่งขึ้น

5. สื่อการสอนช่วยสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของเด็ก โครงการจัดสื่อในรูปแบบของชุดการสอนที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าของครู จึงเปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ได้ซักถามคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ได้เต็มที่ โดยที่ครูไม่ต้องเกรงว่าจะสอนเด็กแล้วเด็กจะตอบไม่ได้ เพราะสื่อการเรียนการสอนบรรจุเนื้อหาหรือคำตอบปัญหาต่าง ๆ ไว้แล้ว ดังนั้น การเรียนของเด็กประถมศึกษาจึงมีบรรยากาศของความ เป็นอิสระมากขึ้น

จากที่กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอยู่ในศูนย์วิชาการอย่างพร้อมเพรียง ตลอดจนมีเจ้าหน้าที่คอยช่วยให้คำแนะนำในเรื่อง เทคนิควิธีการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนตลอดเวลา ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์วิชาการจึงนับว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาถึงความสำคัญของศูนย์วิชาการ และได้นำมาใช้ เป็นรูปแบบในการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

โครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดมัตตานี-ศรีสะเกษ)

แนวคิดการจัดตั้งศูนย์วิชาการ

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องรับผิดชอบจัดให้เด็กในวัยเรียน 6 - 15 ปี ได้เรียนโดยทั่วถึง และเป็นการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา แต่เนื่องจากความพร้อมในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของรัฐในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความแตกต่างกันในหลายลักษณะ เช่น ความเป็นเอกภาพ ความเสมอภาค โอกาสในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ

การจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา 2523 ได้กำหนดหน้าที่ประการหนึ่งของกลุ่มโรงเรียน คือ การดำเนินงานทางวิชาการ มีกลุ่มโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือกันทางวิชาการ โดยมุ่งหวังที่จะลดช่องว่างของความเสมอภาคทางการศึกษาให้มากที่สุด และช่วยเหลือร่วมมือกัน ตลอดจนการให้บริการระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม เป็นที่ยอมรับกันว่า สื่อการเรียนการสอน เป็นส่วนสำคัญที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร วัสดุ จึงไม่สามารถจัดหาหรือให้การสนับสนุน เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนให้เท่าเทียมกันและทั่วถึง กลุ่มโรงเรียนจึงเป็นองค์กรที่พิจารณาเห็นว่า น่าจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยกันหาแนวทางรูปแบบที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้แนวทางที่จะให้กลุ่มโรงเรียนรวมกันเพื่อช่วยเหลือกันทางวิชาการ ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนมีบทบาทตามเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงควรจัดให้มีศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เพียงพอ ตลอดจนการจัดการที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พิจารณาเห็นว่าการใช้ระบบ
กลุ่มโรงเรียน เป็นหลักในการจัดการช่วยในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา จึงจัดตั้งศูนย์วิชาการขึ้นโดยมีแนวทางดังนี้

1. สำนักงานการศึกษาจังหวัด มีศูนย์วิชาการ 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัด
และระดับกลุ่มโรงเรียน
2. ศูนย์วิชาการมีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนตามรายการที่สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติจัดสรรให้
3. วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของศูนย์วิชาการจังหวัดมีลักษณะซับซ้อน ราคาแพง
ต้องใช้ผู้มีความรู้ความชำนาญ
4. วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีลักษณะไม่ซับซ้อน
5. ศูนย์วิชาการจังหวัดสนับสนุนศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนด้านการผลิตสื่อการเรียน
การสอน โดยใช้วิธีและนวัตกรรมทางการศึกษา

หลักการของศูนย์วิชาการ

การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เป็นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การจัดการประถมศึกษา
ศึกษาให้มีความเสมอภาค เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้รับการเรียนการสอนที่ดี

หน้าที่และกิจกรรมของศูนย์วิชาการ

จากแนวความคิดที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น และทัดเทียมกันทั่วประเทศ
โดยอาศัยระบบกลุ่มโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว เป็นหลักในการดำเนินงานในแต่ละจังหวัดจัดตั้งศูนย์
วิชาการขึ้น 2 ระดับ คือ ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน หน้าที่และ
กิจกรรมของศูนย์วิชาการทั้ง 2 ระดับมีดังนี้

ศูนย์วิชาการจังหวัด

1. ศึกษาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
2. เป็นศูนย์กลางการผลิตและบริการในระดับจังหวัด
3. สาธิต อบรม และแนะนำการใช้สื่อการเรียนการสอน
4. เก็บรักษาและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอน
5. ติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน
6. สนับสนุนการบริหารและการนิเทศการศึกษา

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

1. ผลิตสื่อการเรียนการสอน
2. แนะนำสาธิตการใช้สื่อการเรียนการสอน
3. ดูแลรักษาและทำทะเบียนสื่อการเรียนการสอน
4. บริการสื่อการเรียนการสอน
5. บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน
6. ติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอน
7. สนับสนุนการบริหารและการนิเทศการศึกษา

ผลการประเมินผลโครงการ

ผลจากการดำเนินโครงการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์ ประเมินค่าของโครงการ ซึ่งได้ผลสรุปได้ดังนี้ (อำรุง จันทวานิช 2528 : 48-65)

1. ผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

จากผลการประเมินสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์รวมวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย อัตราการมาเรียนเฉลี่ย และอัตราการเลื่อนชั้นของนักเรียนทั้งในจังหวัดปัตตานีและศรีสะเกษ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าจังหวัดที่ไม่มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่า โรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนทั้งในจังหวัดปัตตานีและศรีสะเกษมี

แนวโน้มว่าจะมีค่าของผลสัมฤทธิ์และอัตราการมาเรียน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้ เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

2. ผลกระทบต่อสภาพการ เรียนการสอน

จากผลการประเมินสรุปได้ว่า หลังจากที่ตั้งศูนย์วิชาการ เปิดบริการไปแล้วประมาณ 5 เดือน สภาพการ เรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มีการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คือ มีการใช้วิธีสอนที่นักเรียน เป็นศูนย์กลางมากขึ้น ครูใช้สื่อการเรียนการสอนมากขึ้น และบรรยากาศในห้องเรียนอยู่ในสภาพที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ประเมินโครงการดังกล่าว ซึ่งได้ผลสรุปว่า

1. การดำเนินงานของโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ) ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่เอื้อประโยชน์ต่อปัจจัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อัน เป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น
2. โครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ) สามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน
3. รูปแบบของการใช้ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นหน่วยสนับสนุนการเรียนการสอนของครูให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในตัว เด็ก เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นั้น เป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป และจากการศึกษาสภาพสื่อการสอนและการให้บริการด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการและครูในกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ โดย อรรถชัย พงษ์วัฒนานนท์ (2530) พบว่า การให้บริการด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีผลในการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ครูผู้ให้บริการยังไม่สนใจให้บริการมากเท่าที่ควร

จากผลสรุปดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้
 นำแนวคิดและรูปแบบมาจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (2528-2531)
 พัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาต่อไป

โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้อาศัยรูปแบบของการใช้ศูนย์
 วิชาการจังหวัดและกลุ่มโรงเรียน เป็นหน่วยสนับสนุนการเรียนการสอนของครูตามแนว
 โครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ)
 โดยได้ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาและข้อบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อขยายต่อไปยัง
 จังหวัดอื่น ๆ โดยจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (2528-2531) ขึ้น ซึ่ง
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ปรับแผนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการ
 พัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา เสนอต่อ
 คณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบโครงการ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2527
 โดยให้เป็นโครงการเร่งด่วน และมีมติให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้กับโครงการ
 พัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา เป็นกรณีเร่งด่วนในบิ่บประมาณ 2528 ซึ่งสำนักงบประมาณ
 สามารถจัดสรรให้จำนวน 75,000,000 บาท เพื่อให้เป็นเงินสมทบในบิ่บประมาณ 2528

ดังนั้นในบิ่บประมาณ 2528 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา โดยใช้งบประมาณจาก เงินกู้ของกองทุน
 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลเลติ่มุ่น (OECF) ในวงเงิน 150,000,000 บาท รวมกับ
 งบประมาณรัฐบาลไทยสมทบ 75,000,000 บาท รวมเป็นเงิน 225,000,000 บาท โดย
 จัดทำใน 11 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น
 จังหวัดนครพนม จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดสกลนคร จังหวัด
 หนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดมุกดาหาร

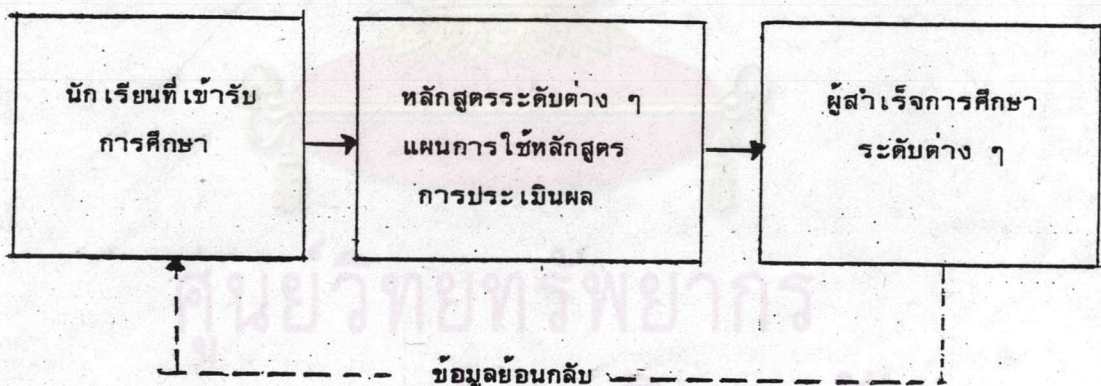

หลักการและแนวความคิดการพัฒนาการศึกษาตามแนวโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

หลักสูตรคือหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรหมายถึง ประสิทธิภาพทั้งมวลที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ ความรู้ มีทักษะ เกิดความคิด และมีเจตคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังนั้นหลักสูตรจึง หมายความว่าถึง เอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน อันจะทำให้เด็กเรียนมีพัฒนาการและประสิทธิผลต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ตั้งไว้

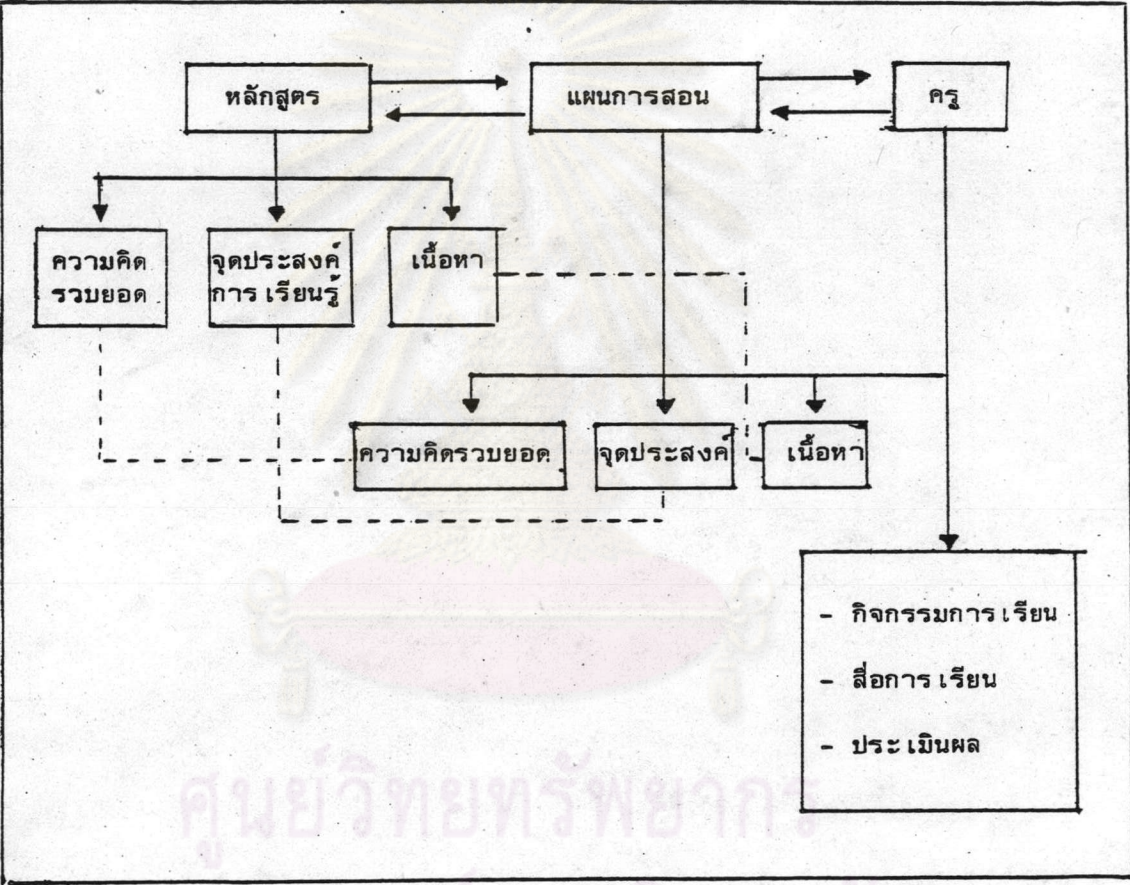
เซเลอร์ (Saylor) และ อเล็กซานเดอร์ (Alexander) ได้ให้แนวคิดในเรื่อง ของหลักสูตรเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนไว้ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรของเซเลอร์ และ อเล็กซานเดอร์

วิชัย ราชภูษิต ได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสูตร แผนการสอน และครู ไว้ดังนี้

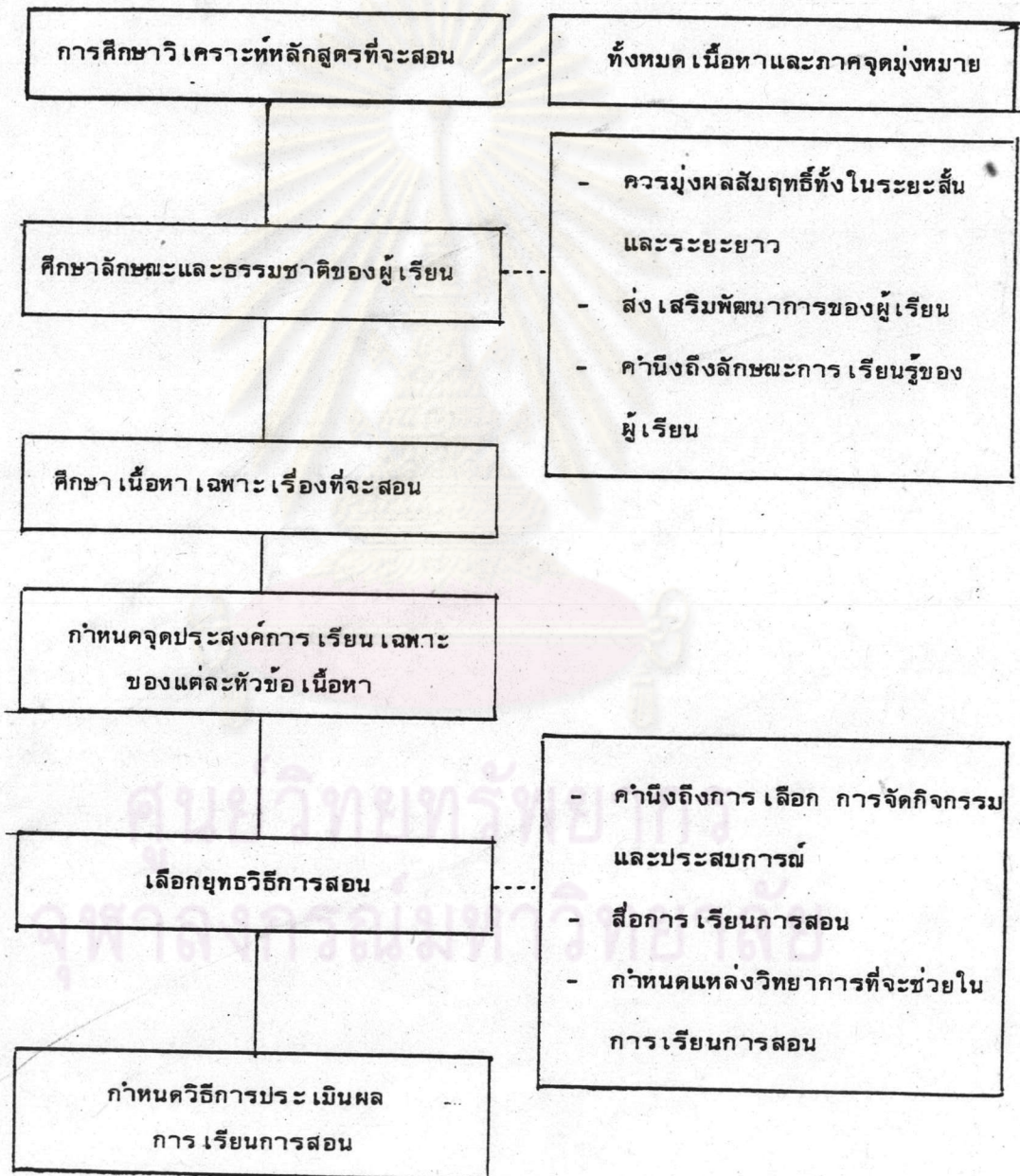
แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสูตร แผนการสอน และครู

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

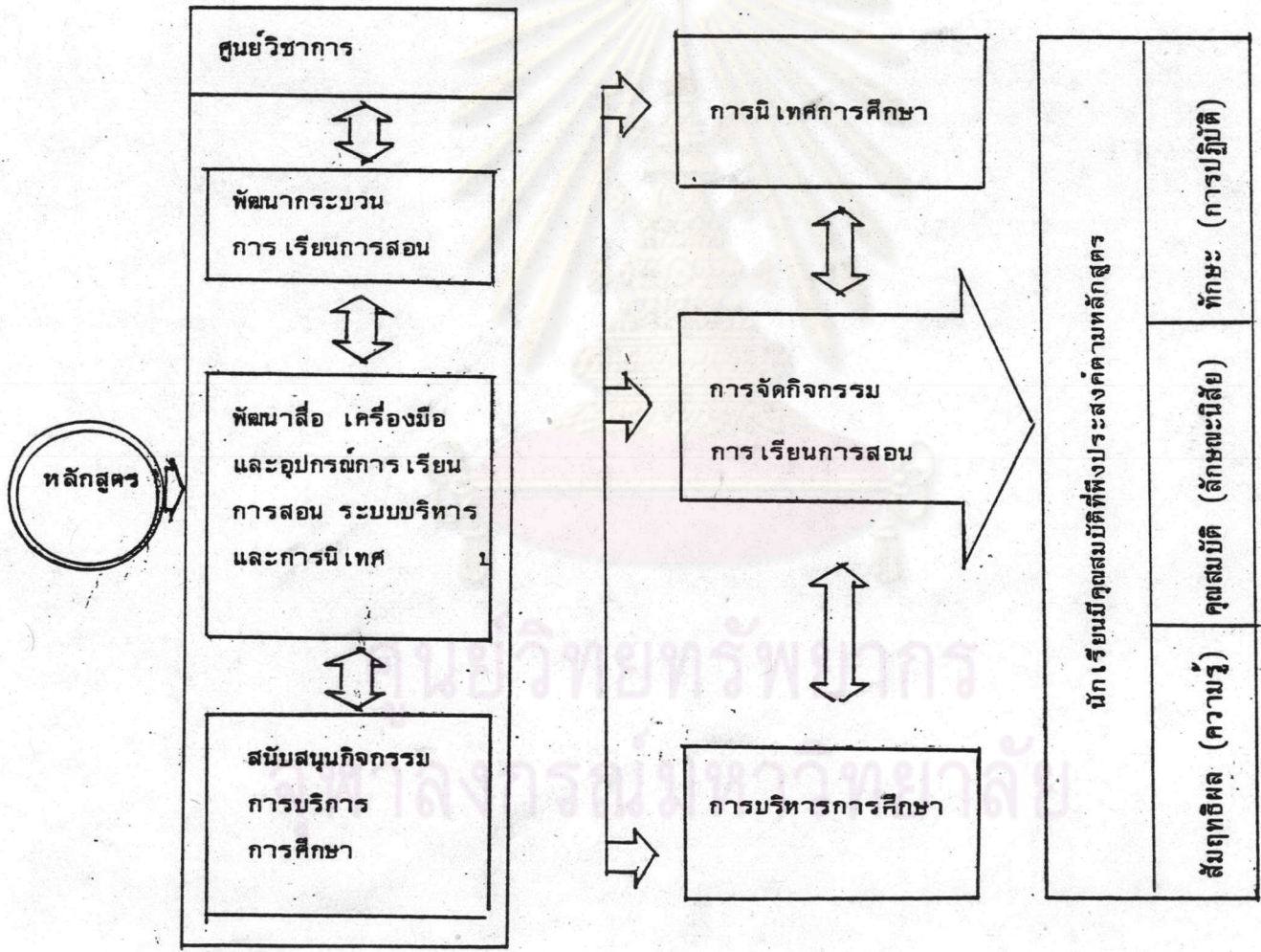
โรเบิร์ต กาเย่ (Robert Gagne) และ เคมป์ (Jerrold E. Kemp) ได้เสนอแนวคิดในการวางแผนการเรียนการสอนตามรูปแบบดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 3 แสดงแนวคิดในการวางแผนการเรียนการสอน

รุ่ง แก้วแดง ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาว่า สิ่งสำคัญที่จะ
 ต้องเน้นคือ กระบวนการเรียนการสอนโดยการใช้ปฏิบัติจริง ส่วนกระบวนการบริหารและการ
 นิเทศ เป็นกระบวนการสำคัญในการ ก่อหนุนการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของ
 หลักสูตร ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 4 แสดงกระบวนการจัดการเรียนการสอน

จากแผนภูมิจะเห็นว่า หลักสูตรจะเป็นส่วนที่กำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา
 ศูนย์วิชาการจะเป็นแหล่งสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้
 อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนภูมิดังกล่าวแล้วก็เป็นที่ยืนยัน

ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนก็ย่อมจะสูงขึ้น อันจะส่งผลให้คุณภาพการประถมศึกษาสูงตามไปด้วย
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2529: 10)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นรูปแบบแนวคิดที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจากหลักการทาง
การจัดการศึกษา และการ เรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ที่ครอบคลุมถึงปัจจัยทางการ
บริหารและการนิเทศการศึกษา ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการ เกื้อหนุนให้การจัดการประถมศึกษา
สามารถบรรลุสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งตามรูปแบบดังกล่าวได้อิงการแก้ไข
ปัญหาการใช้หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนที่มีทั้งในรูปของการขาดแคลนสื่อการเรียนการ
สอน ครูไม่มีเวลาและความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนขาดความ
ชำนาญในการใช้ เครื่องมือและสื่อการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของ โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

จุดมุ่งหมายหลักของ โครงการ คือ การพัฒนาคุณภาพของการประถมศึกษาให้เป็นไป
ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนประถมศึกษาทุกคนได้รับบริการการศึกษา ในด้านกระบวนการเรียน
การสอนด้วยความ เสมอภาค และมีมาตรฐานการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน
2. นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนโดย
ใช้สื่อ
3. ครูผู้สอนและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความรู้ เพิ่มพูนทักษะ และมีทัศนคติที่ดี
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นยุทธศาสตร์การสอนและการใช้สื่อให้สอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการ
ประถมศึกษา
4. มีกระบวนการบริหารและกระบวนการนิเทศที่มีคุณภาพ

โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และวิธีดำเนินงานของศูนย์วิชาการ

โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.) จัดในรูปแบบศูนย์วิชาการ ซึ่งมี 2 ระดับ คือ ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

ศูนย์วิชาการจังหวัด

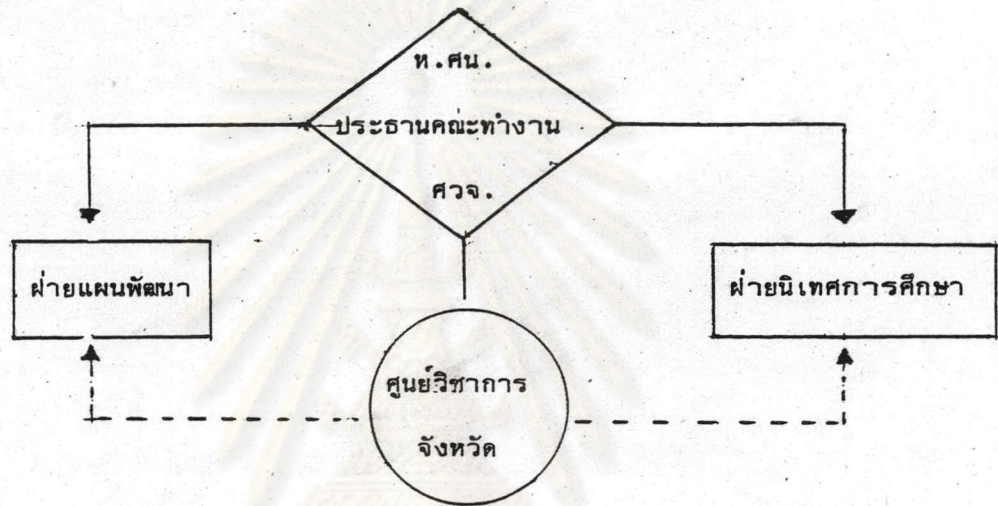
บทบาทหน้าที่ของศูนย์วิชาการจังหวัดมีดังนี้

1. วางแผนและดำเนินการ เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนของครูในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
2. เป็นศูนย์กลางพัฒนาบุคลากรทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการบริหาร เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
3. พัฒนาและผลิตสื่อการเรียนการสอนต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์หลักสูตร และข้อมูลทางการศึกษาของโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน
4. สาธิต อบรม เสนอแนะวิธีการใช้ และบริการสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. เป็นศูนย์กลางในการประสานโครงการ วางแผน และจัดระบบการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของหน่วยศึกษานิเทศก์
6. สนับสนุนและพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
7. สนับสนุนและพัฒนาระบบการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
8. สนับสนุนการดำเนินการตามโครงการ เฉพาะกิจในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาของแต่ละจังหวัด

โครงสร้างการบริหารศูนย์วิชาการจังหวัด

ก. โครงสร้างการบริหารภายนอกศูนย์วิชาการจังหวัด

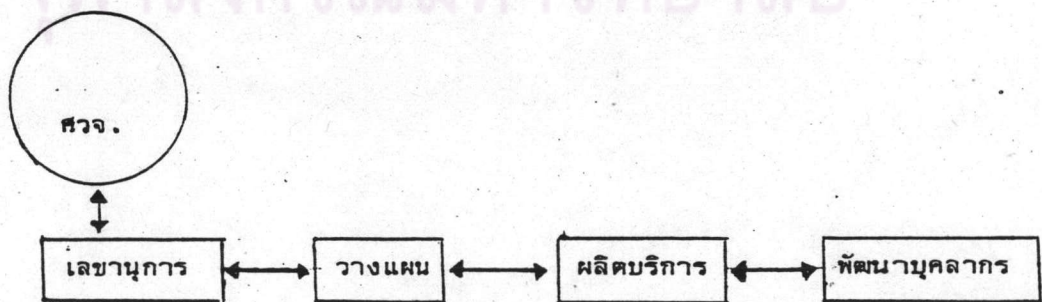
แผนภูมิที่ 5 แสดงโครงสร้างการบริหารภายนอกศูนย์วิชาการจังหวัด

จากแผนภูมิจะเห็นว่า หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เป็นประธานคณะกรรมการศูนย์วิชาการจังหวัด โดยมีศึกษานิเทศก์ 2 ฝ่ายร่วมกันดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์วิชาการ

ข. โครงสร้างการบริหารภายในศูนย์วิชาการจังหวัด

แผนภูมิที่ 6 แสดงโครงสร้างการบริหารภายในศูนย์วิชาการจังหวัด

จากแผนภูมิ การบริหารงานภายในศูนย์วิชาการจังหวัด จะมีงาน 4 งาน ดังนี้

1. งานเลขานุการ เป็นงานธุรการโต้ตอบหนังสือประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกศูนย์วิชาการ ประสานงานภายในศูนย์ ตลอดจนประชาสัมพันธ์งานของศูนย์
2. งานวางแผน เป็นงานวางแผน ประสานแผน และโครงการที่จะดำเนินงานพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
3. งานผลิต/บริการ เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาเครื่องมือ ผลิตสื่อที่จะสนองต่อการดำเนินงานพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนให้บริการสื่อการเรียนการสอนที่ผลิต การจัดทำจดหมายหนังสือและสื่อการเรียนการสอน และการให้บริการ
4. งานพัฒนาบุคลากร เป็นงานที่จะฝึกอบรมให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนและวิทยาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา

การบริหารงานภายในศูนย์วิชาการจังหวัดอยู่ในรูปคณะกรรมการ เพราะเป็นการดำเนินงานแบบร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันใช้

ศูนย์วิชาการจังหวัดจะมีคณะบุคคลบริหารงาน 2 คณะ คือ

1. คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการจังหวัด ประกอบด้วย
ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด เป็นประธานกรรมการ และกรรมการ 6 คน
มีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เป็น เลขานุการ

หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการจังหวัด

- 1.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารศูนย์วิชาการจังหวัด ให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
- 1.2 วางแนวปฏิบัติ การดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัด

- 1.3 ให้ความเห็นชอบ คัดเลือก บุคลากรปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ ของศูนย์
วิชาการจังหวัด
- 1.4 ควบคุม ดูแล และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัด
- 1.5 ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะทำงาน เจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการ
จังหวัดและกลุ่มโรงเรียน
- 1.6 รายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการจังหวัด ต่อสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

2. คณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด ประกอบด้วย

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นประธานกรรมการ และกรรมการ 5 คน
มีศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็น เลขานุการ

หน้าที่ของคณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด

- 2.1 วางแผนและดำเนินการ เพื่อพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนของครู
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
- 2.2 เป็นวิทยากรที่จะพัฒนาบุคลากรทั้งทางวิชาการและทางการบริหาร
กับหลักสูตรและความต้องการของโรงเรียน
- 2.3 พัฒนาและผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับหลักสูตร
และความต้องการของโรงเรียน
- 2.4 สาธิต อบรม และเสนอแนะวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนในการจัดการ
เรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ
- 2.5 บริการ ในด้านการผลิตและซ่อมบำรุงสื่อการเรียนการสอนแก่กลุ่มโรงเรียน
และโรงเรียน
- 2.6 สนับสนุนและพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
- 2.7 สนับสนุนและพัฒนาระบบการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2.8 ดำเนินงานตามโครงการ เฉพาะกิจในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา
ของแต่ละจังหวัด

หน้าที่ของ เลขาธิการคณะกรรมการศูนย์วิชาการจังหวัด

ปฏิบัติตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์มอบหมาย รวบรวมข้อมูล รายงานผล
การดำเนินงานให้คณะกรรมการบริหารศูนย์รับทราบ และปฏิบัติงานธุรการของศูนย์วิชาการ
จังหวัด

จากที่ศูนย์วิชาการจังหวัดแบ่งออกเป็น 4 งาน ซึ่งแต่ละงานมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. งานเลขานุการ มีหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการของศูนย์วิชาการจังหวัด ประสานงาน
กับหน่วยงานต่าง ๆ ประสานงานด้านสื่อการเรียนการสอน และประเมินผลการดำเนินงานของ
ศูนย์วิชาการจังหวัด
2. งานวางแผน มีหน้าที่วิเคราะห์ภารกิจของแผนงานโครงการต่าง ๆ ประสาน
โครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน จัดทำกำหนดการและปฏิทินปฏิบัติงาน
ของศูนย์วิชาการจังหวัด
3. งานผลิต/บริการ มีหน้าที่นำแผนจากการประสานโครงการเกี่ยวกับการเรียน
การสอนมาวิเคราะห์ออกแบบและผลิตสื่อ โดยแยกผลิตสื่อตามลักษณะงาน ได้แก่ สื่อทัศนวัสดุ
สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อผสม บริการให้คำแนะนำตลอดจนผลิตสื่อต้นแบบ เพื่อบริการศูนย์วิชาการ
กลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนได้นำไปใช้ และจัดทำห้องสมุดศูนย์วิชาการ
4. งานพัฒนาบุคลากร มีหน้าที่วางแผนในการฝึกอบรม วางแผนการฝึกอบรม
วางแผนการใช้สื่อประกอบการอบรม โดยประสานงานกับงานผลิต/บริการ ตลอดจนประเมินผล
การฝึกอบรม

การดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัด

แนวทางการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัดสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ดำเนินการประชุมแจ้งนโยบายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสรรหาแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร และคณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด
2. หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จัดทำงบประมาณการในการดำเนินการปรับปรุงห้องที่ได้กำหนดเป็นที่ทำการศูนย์ โดยแบ่ง เป็นสัดส่วนจัด เป็นห้องสมุด และห้องสมุดสื่อ (Library & Medias Library) ห้องหรือมุม เก็บ เครื่องมือและอุปกรณ์ ห้องสำหรับงานผลิตสื่อและงานพิมพ์ออฟเซต ห้องหรือมุมสำหรับงานผลิตและเก็บ เครื่องมือประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องฉาย และ เครื่องเสียง ห้องบันทึกเสียง (Talk Studio) ซึ่งสามารถควบคุม เสียงรบกวนจากภายนอกได้พอสมควร เป็นต้น
3. คณะทำงาน เริ่มปฏิบัติงานในขั้นเริ่มต้น ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับการปรับปรุงสถานที่ จัดมุมและห้อง และจัดที่เก็บให้ เหมาะสมกับลักษณะงาน โดยพยายามให้ใช้สถานที่ สิ่งของที่มีอยู่มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ โดยคำนึงถึงหลักการประหยัดและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
4. คณะกรรมการบริหาร ทำการวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการจังหวัด และพิจารณากำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ของศูนย์วิชาการจังหวัด เป็นกรอบในการที่คณะทำงานใช้ยึดเป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัดต่อไป
5. คณะทำงาน นำนโยบายเฉพาะของศูนย์วิชาการจังหวัดที่กำหนดโดยคณะกรรมการบริหารมาจัดทำแผนงานและโครงการ เพื่อสนองนโยบายดังกล่าว เพิ่มจากแผนงานและโครงการ ตามที่ได้กำหนดในบทบาทและหน้าที่ด้านอื่น ๆ จากส่วนกลาง แล้วเสนอขอความเห็นของจากคณะกรรมการบริหาร เมื่อได้รับความ เห็นชอบให้ดำเนินการ เพื่อขออนุมัติโครงการจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดต่อไป

6. ศูนย์วิชาการจังหวัด ดำเนินการประสานโครงการต่าง ๆ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กิจกรรมขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะสนองนโยบายหลักของการจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อเป็นแหล่งรวมทรัพยากร มนุษย์ สื่อ และเครื่องมือต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการนิเทศ การศึกษา การบริหาร และกิจกรรมอื่น ๆ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ซึ่งปกติในแต่ละจังหวัดจะมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ทั้งโครงการ ต่อเนื่องและโครงการประจำปี บางโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณ และหลายโครงการ ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ หากมีการประสานโครงการดังกล่าวได้จะสามารถช่วยให้การปฏิบัติ โครงการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดแรงงาน เวลา และใช้งบประมาณร่วมกันได้ ทำให้ทุกโครงการบรรลุผลตาม เป้าหมายได้อีกด้วย

7. ศูนย์วิชาการจังหวัดดำเนินการจัดระบบการปฏิบัติโครงการ โดยใช้วิถีทางจัดระบบ (System Approach) ก่อนการปฏิบัติโครงการแต่ละโครงการที่ใช้ศูนย์วิชาการจังหวัด เป็นศูนย์ประสานโครงการและเป็น เครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติโครงการนั้น ผู้รับผิดชอบโครงการจะนำโครงการแต่ละโครงการ ซึ่งอาจจะมีแผนนโยบายและงบประมาณในการดำเนินงานมา เข้าที่ประชุมของคณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด เพื่อระดมพลังสมองในการจัดระบบ การดำเนินโครงการ โดยวิเคราะห์นโยบาย เป้าหมายและข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อกำหนด วิธีการสื่อและเครื่องมือ ระยะเวลา และสถานที่ในการปฏิบัติโครงการ

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโรงเรียน ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา โดยที่ผู้ปฏิบัติสามารถใช้ประโยชน์จากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนในการปฏิบัติภารกิจด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดการระบบการเรียนการสอนตามกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
2. การวางโครงการ เพื่อส่งเสริมหรือปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
3. การผลิต/เครื่องมือใช้ในการเรียนการสอน การดำเนินงานตามโครงการ การนิเทศ และการบริหารการศึกษา

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเห็นได้ว่า งานสำคัญคืองานการเรียนการสอน แต่จะมีงานบริหารการศึกษาและงานนิเทศการศึกษามาช่วยสนับสนุน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ศูนย์วิชาการจะช่วยเหลือการดำเนินงานทั้ง 3 งาน โดยการวิเคราะห์โครงการ การสร้างสื่อ/เครื่องมือ พัฒนาริธีการ เพื่อช่วยให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทและหน้าที่ของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีบทบาทและหน้าที่สรุปได้ดังนี้

1. วางแผนงานและโครงการพัฒนาการเรียนการสอนและงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียน เป็นรายปี ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของกลุ่มโรงเรียน และสนองนโยบายการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการพิจารณาด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การวางแผนการสอน

การสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

พัฒนาการจัดห้องสมุดและศูนย์สื่อสารการเรียนการสอนประจำโรงเรียน

2. เป็นศูนย์กลางการผลิตค้นคว้าทดลองในเรื่องสื่อ/เครื่องมือ การจัดการเรียนการสอน และพัฒนาริธีการ โดยการปฏิบัติตามโครงการ/แผนงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องและสนองโครงการ/แผนงานของกลุ่มโรงเรียนตลอดจนปฏิบัติตามความต้องการของครูผู้สอน ผู้บริหาร และผู้นิเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภายในกลุ่มโรงเรียนนั้น ๆ

3. ประสานงานกับศูนย์วิชาการจังหวัดในการรับสนองงานการพัฒนาการเรียนการสอนที่ศูนย์วิชาการจังหวัดดำเนินการและมีเป้าหมายปฏิบัติการในระดับโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน

4. จัดระบบการใช้บริการในการให้ยืม การผลิต การสาธิต แนะนำ ส่งเสริมการใช้ การซ่อมแซม การเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอนให้พอแก่ความต้องการ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ตลอดจนการติดตามควบคุมการใช้

5. ประสานงานในการจัดอบรมหรือประชุมปฏิบัติการของกลุ่มโรงเรียน

6. ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน แก่ไขส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน การบริหารและการนิเทศให้เกิดผลทางคุณภาพการประถมศึกษาให้มากที่สุด

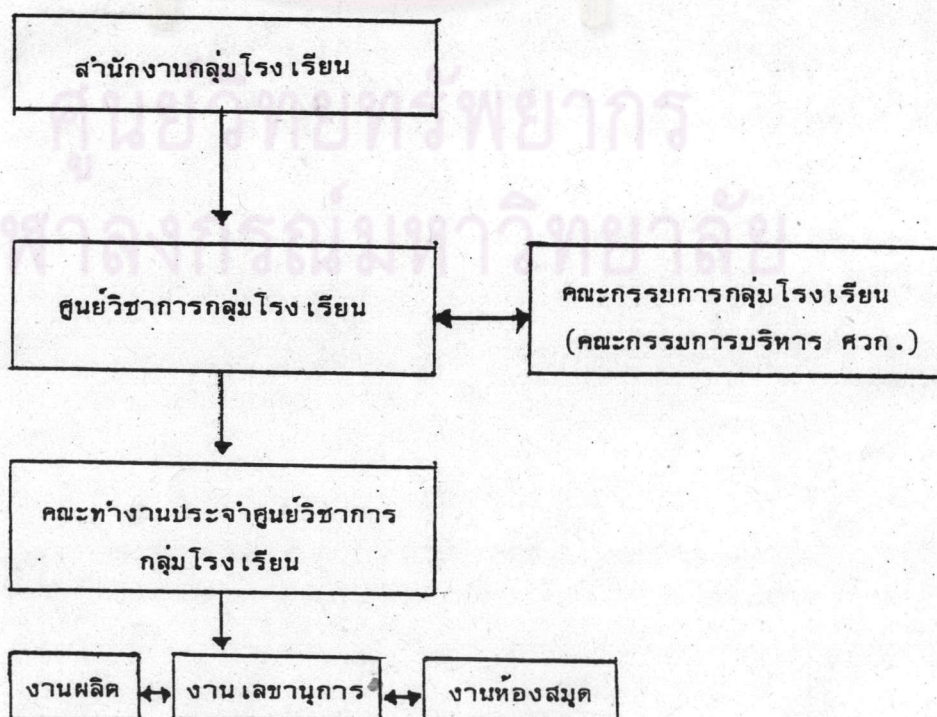
7. รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

8. ปฏิบัติงานตามนโยบายของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน

การบริหารงานภายในศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโรงเรียนที่จะ เป็น เครื่องมือสำคัญในการจัดระบบการทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยให้บริการสนับสนุน การดำเนินงานการสอนของครู การนิเทศการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ตลอดจนจนถึงการบริหาร เพื่อส่งเสริมการสอนในโรงเรียน ดำเนินงานโดยคณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน การดำเนินงานทั้งหมดอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลส่งเสริมของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่ เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการด้วย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 7 แสดงการบริหารภายในศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

จากแผนภูมิ ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนดำเนินงานโดยคณะกรรมการประจำศูนย์วิชาการ
กลุ่มโรงเรียน ความคิดของคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน และการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่ม
โรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 งาน คือ งานเลขานุการ งานผลิต และงานห้องสมุด

บุคลากรที่บริหารและปฏิบัติงานในศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

บุคลากรในการบริหารและปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมี 2 คณะ
ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นคณะเดียวกันกับคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน

2. คณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ประกอบด้วย

หัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียน เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ครูวิชาการกลุ่ม
ประสบการณ์เป็นคณะทำงาน และครูวิชาการสำนักงาน เป็น เลขานุการ

หน้าที่ของคณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

คณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามโครงการประจำปีและ
ปฏิบัติงานประจำของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามฝ่ายงาน 3 ฝ่ายดังนี้

1. งาน เลขานุการ ผู้รับผิดชอบคือ หัวหน้าสำนักงานกลุ่มโรงเรียน และครูวิชาการ
สำนักงานมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ประสานแผนงานโครงการ
ทางการเรียนการสอน การบริหาร และการนิเทศต่าง ๆ บูรณาการให้เป็นโครงการประจำปี
ของศูนย์วิชาการ ประสานงานในการจัดอบรมหรือประชุมปฏิบัติการที่มีขึ้นภายในกลุ่มโรงเรียน
เก็บรวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ของทุกโรงเรียน ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ
กลุ่มโรงเรียน

2. งานผลิต ผู้รับผิดชอบคือ ครูวิชาการสำนักงานและครูประจำกลุ่มประสบการณ์
ทุกคน โดยมีหน้าที่ผลิตและจัดหาอุปกรณ์ พัฒนาเทคนิคและวิธีการในการผลิต ซ่อมบำรุงอุปกรณ์
และสื่อการเรียนการสอนที่ชำรุด ให้คำแนะนำแก่ครูภายในกลุ่มโรงเรียน เกี่ยวกับ เทคนิคการใช้
สื่อการเรียนการสอน

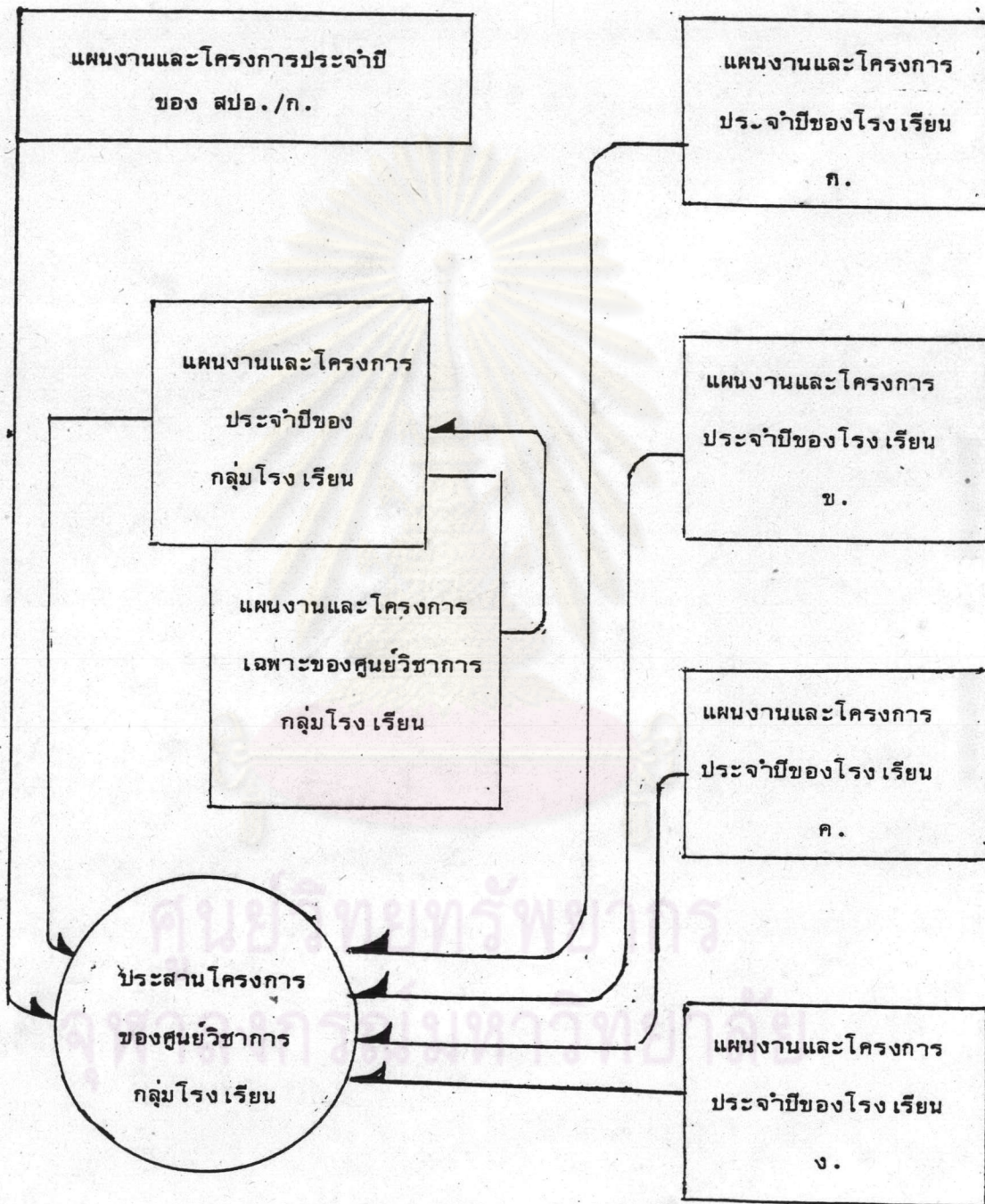
3. งานห้องสมุด ผู้รับผิดชอบคือ ครูวิชาการสำนักงานกลุ่มโรงเรียนและครูวิชาการประจำกลุ่มประสบการณ์ของกลุ่มโรงเรียน มีหน้าที่จัดระบบการเก็บรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระเบียบ ร่างระเบียบการให้บริการสื่อการเรียนการสอน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียนแก่ครูที่มาติดต่อขอบริการ และรวบรวมสถิติการมาใช้บริการของโรงเรียนต่าง ๆ ภายในกลุ่ม

การดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโรงเรียนที่จะให้บริการด้านสื่อ เครื่องมือ วิธีการ และการจัดระบบในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ครูวิชาการ ผู้บริหาร และผู้นิเทศ เพื่อมุ่งเน้นในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงสุด โดยการปฏิบัติงานร่วมในโครงการของกลุ่มโรงเรียน โดยใช้งบประมาณของกลุ่มโรงเรียน

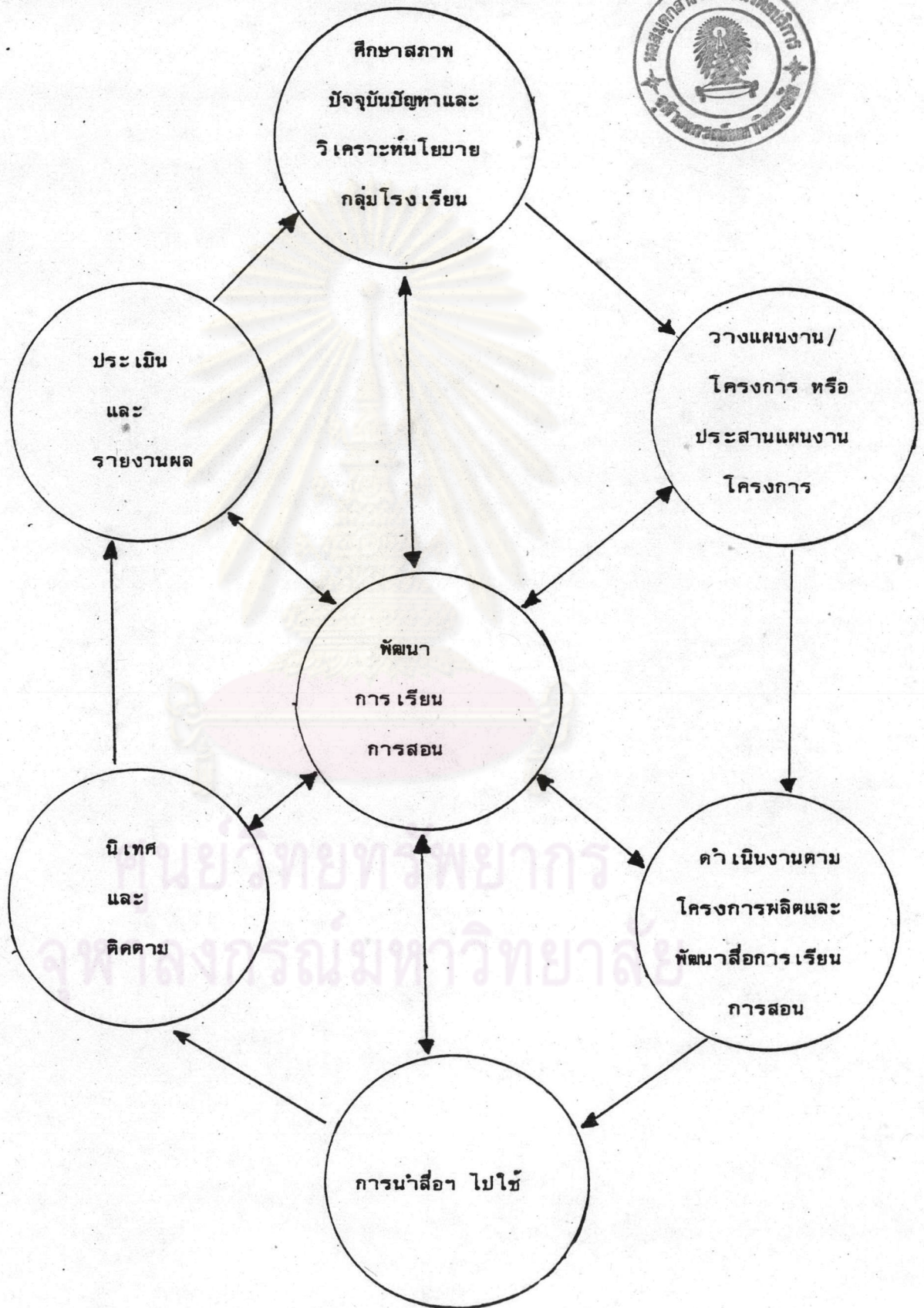
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 8 แสดงการใช้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนเป็นศูนย์ประสานโครงการของสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน

สำหรับกระบวนการดำเนินงานได้ยึดตามแนวทางที่มีแผนงานกำกับอย่าง เป็นระบบ ดังนั้นการดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนจะดำเนินการตามโครงการรายปีโดยมี กระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 9 แสดงกระบวนการทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

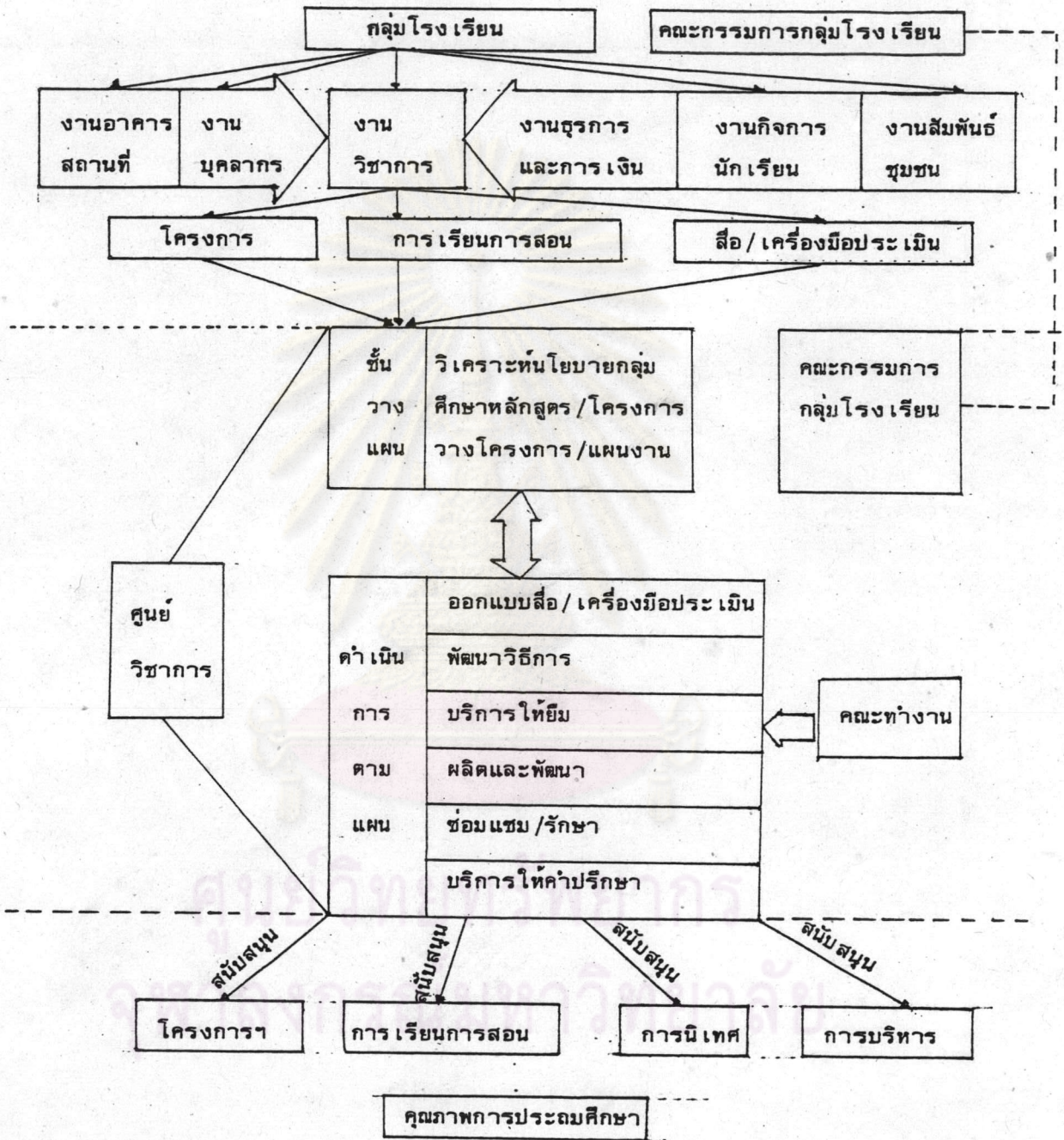
ศูนย์วิชาการกลุ่ม เน้นการบริการสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนภายในกลุ่ม เป็นงานหลัก จึงต้องมีการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของโรงเรียนภายในกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มโรงเรียนวางแผนจัดทำโครงการประชุมปฏิบัติการ ผลิตสื่อ นิตยสารใช้สื่อ โดยการแนะนำสาธิตหรืออบรมแล้วให้โรงเรียนนำไปใช้หรือยืมใช้ มีการประเมินผลการนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ เป็นระยะ ๆ ตามแบบประเมิน รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการพัฒนาสื่อที่ให้บริการมีสภาพที่ใช้การได้ และทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ

กลุ่มโรงเรียนสามารถใช้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาได้ดังแผนภูมิ

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 10 แสดงแนวทางการใช้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

จากแผนภูมิ จะเห็นว่า การดำเนินงานทั้ง 6 งานของกลุ่มโรงเรียนนั้น เน้นงานวิชาการ เป็นหลักสำคัญที่สุด ส่วนการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ จัดทำขึ้น เพื่อสนับสนุนงานวิชาการทั้งสิ้น การอาศัยศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็น เครื่องมือในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

1. การวางแผน เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เป็นผู้วางแผนการทำงาน โดยการวิเคราะห์นโยบายของกลุ่มโรงเรียน เพื่อทราบว่ามีสภาพปัจจุบันและปัญหาอย่างไร มีปัญหาทางวิชาการในกลุ่มประสบการณ์ใด เป็นการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เมื่อทราบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าจะต้องเร่งคุณภาพในกลุ่มประสบการณ์ใด ก็ต้องศึกษารายละเอียดของหลักสูตรในกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ ว่า จะดำเนินการด้วยวิธีการอย่างไร มากน้อยแค่ไหน วิเคราะห์จากความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และเครื่องมือวัดผล และขั้นสุดท้ายคือขั้นการวางโครงการ/แผนงาน เพื่อเป็นการแบ่งงาน และจัดระบบการทำงานที่เหมาะสมรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและ เขียนปฏิทินปฏิบัติงาน

2. การดำเนินงานตามแผน เป็นหน้าที่ของคณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เพื่อปฏิบัติตามนโยบายที่คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนกำหนดขึ้น โดยการออกแบบสื่อ เครื่องมือให้ เหมาะสมกับงานโครงการและสภาพแวดล้อม พัฒนาวิธีการนำสื่อและเครื่องมือไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ให้บริการอย่างทั่วถึง ผลผลิตและพัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซ่อมแซม/เก็บรักษาอย่างเป็นระบบ ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้สื่อและบริการ ค้นคว้าวิธีการสอนใหม่ ๆ ออกเผยแพร่ และช่วยแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนและผู้ใช้เครื่องมือ

การนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

การนิเทศมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การนิเทศจากประธานกลุ่มโรงเรียน และการนิเทศจากหน่วยเหนือ โดยเริ่มจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานการประถมศึกษาถึงสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

แหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

เนื่องจากศูนย์วิชาการ เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโรงเรียน ดังนั้นการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจึงต้องอาศัยทรัพยากรจากกลุ่มโรงเรียน บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์วิชาการ คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนคือ คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน และ คณะทำงานศูนย์วิชาการได้มาจากกลุ่มโรงเรียน เช่นกัน คือ หัวหน้าสำนักงานกลุ่ม ครูวิชาการ สำนักงาน และครูวิชาการประจำกลุ่มประสมการณ์

สำหรับงบประมาณที่จะส่ง เสริมการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการนั้นอาศัยงบประมาณการบริหารกลุ่มโรงเรียน เปิดโอกาสให้คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนบริหารงบประมาณโดยจัดสรรเงินมาสนับสนุนศูนย์วิชาการตามความต้องการ ส่วนสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ และ เครื่องมือได้จากส่วนต่าง ๆ คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดซื้อให้ กลุ่มโรงเรียน ดำเนินการจัดซื้อจากงบประมาณประจำปี และรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือเอกชน

บทบาทของศูนย์วิชาการในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ได้มีผู้ทำวิจัยไว้หลายท่าน

ในระดับสถาบันอุดมศึกษา ชีรกุล ศรีจันทร์พงศ์ (2512: มหคัยย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า อาจารย์ส่วนมากมีความต้องการโสตทัศนวัสดุประเภทหุ่นจำลอง และโสตทัศนอุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือใช้สำหรับทดลอง โสตทัศนอุปกรณ์ที่มีความต้องการรองลงมาคือ เครื่องอัดสำเนา หอกระจายโทรทัศน์ วงจรปิด และ เทปโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีความเห็นว่าจะมีศูนย์โสตทัศนศึกษาไว้บริการ เป็นส่วนกลางและรวมกับห้องสมุด อาจารย์ส่วนมากนิยมใช้โสตทัศนอุปกรณ์และโสตทัศนวัสดุประเภท เครื่องขยายเสียง สไลด์ หอกระจาย แผนภูมิ ภาพถ่าย แผนภาพ ภาพวาด เครื่องถ่ายเอกสาร จากการวิจัยของ วิเชียร นิตยะกุล (2513: มหคัยย่อ) เรื่องโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สมภพ โรจน์พันธ์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการศูนย์โสตทัศนศึกษาของสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า ร้อยละ 91.43 ของอาจารย์ นักวิชาการ เห็นด้วยกับการจัดตั้ง ศูนย์โสตทัศนศึกษา และมีความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการ สอนด้วย เพราะส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางโสตทัศนศึกษาน้อย และได้ให้ข้อ เสนอแนะไว้ว่า สถาบันควรจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาขึ้น เป็นส่วนกลาง มีหน้าที่บริการสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่ แก่คณะหรือสำนักต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยราชการภายนอก โดยรวมโสตทัศนอุปกรณ์กระจัดกระจาย อยู่ตามคณะหรือสำนักไว้ด้วยกัน (สมภพ โรจน์พันธ์ 2516: บทคัดย่อ)

ในระดับสถาบันฝึกหัดครู โกวิท วิวัฒน์ศรี (2518: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ โครงการ เสนอแนะเพื่อจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูจันทรเกษม พบว่า วิทยาลัยมี โสตทัศนอุปกรณ์อยู่หลายประเภท ส่วนใหญ่ ได้แก่ เครื่องมือโสตทัศนต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพดี แต่มีจำนวนไม่มากนัก ไม่พอกับความต้องการ วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่ตรงกับเนื้อหาวิชา และ ขาดห้องบรรยายที่อำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน อาจารย์ร้อยละ 98.44 เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาของวิทยาลัยครูจันทรเกษมขึ้น ในปีเดียวกัน มานิต ยอดเมือง (2518: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการเสนอแนะ จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูอุบลราชธานี พบว่า อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่เห็น ด้วยกับการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาขึ้น และให้ดำเนินงานอยู่เป็นเอกเทศสังกัดผู้อำนวยการ ปัญหาที่อาจารย์พบมากคือ การขาดสื่อการสอนที่สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ และควรให้ครู อาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนชุมชนได้รับประโยชน์จากศูนย์สื่อการศึกษามากที่สุด และมี วรกิต วัชรขำหลาย (2521: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยี ทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูมหาสารคาม พบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดี ต่อโสตทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอน และไปรับบริการจากแผนกโสตทัศนศึกษาอยู่แล้ว วิทยาลัยมี โสตทัศนอุปกรณ์เพียงพอแต่ไม่สามารถให้บริการแก่ครูโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนใกล้เคียงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีดา วรปรีดา (2523: บทคัดย่อ) ที่พบว่าวิทยาลัยครูบุรีรัมย์มีโสตทัศนอุปกรณ์ อยู่เป็นจำนวนมาก แต่อยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย นักศึกษาวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ส่วนใหญ่มี ทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์การสอน แต่ประสบปัญหาในการใช้และการผลิตอุปกรณ์การสอน เพราะขาดอุปกรณ์การสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบทเรียน ไม่มีแหล่งที่จะให้ยืม ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการและเห็นว่าจำเป็นมากที่จะต้องมี

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ และเห็นด้วยกับบริการต่าง ๆ ที่ทางศูนย์จะจัดให้ และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาควรเป็นหน่วยงาน เอกเทศสังกัดฝ่ายวิชาการ นอกจากนี้ยังมี ทรรศนิยา กัลยาณมิตร และคณะ (2525 : 95) ได้ทำการวิจัยเรื่องแบบจำลองศูนย์บริการสื่อการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับขอบเขตและหน้าที่ในการบริการสิ่งพิมพ์และวัสดุต่าง ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์บริการสื่อการสอนของสถาบันฝึกหัดครู และได้สรุปเป็นแนวทางว่า ควรมีโครงสร้าง องค์ประกอบ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์บริการสื่อการสอนดังกล่าว

ในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา สุพัตรา สกุลครุ (2519 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับโครงการ เสนอแนะการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจประเภท ชนิด ขนาด สภาพ และความถี่ในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ของคณาจารย์ในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และวิเคราะห์ปัญหาการใช้ การบริการ และการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์ ความต้องการให้มีศูนย์สื่อการศึกษา พบว่า อาจารย์โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนใหญ่ รู้จักแต่ไม่เคยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ประเภทต่าง ๆ และมีความเห็นว่าสื่อทัศนูปกรณ์มีความจำเป็นต่อการสอน ปัญหาที่ประสบในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์และสื่อการศึกษาของอาจารย์ ได้แก่ สื่อทัศนูปกรณ์มีจำนวนจำกัด สื่อทัศนูปกรณ์ที่มีอยู่ใช้ในวงจำกัดเฉพาะผู้เสนอชื่อและผู้ดูแล หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และอุปกรณ์ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ในปี พ.ศ. 2523 มนัส บุญประกอบ ได้วิจัยเรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเดี่ยว อันเป็นความร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน พบว่า สถานภาพของสื่อการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนมากมีสภาพดี จำนวนปานกลาง สื่อทัศนูปกรณ์ที่มีอยู่ส่วนมากได้แก่ เครื่องขยายเสียง รองลงมาคือ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ตามลำดับ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนงานทัศนศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ย่อมจะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ อาจารย์ผู้สอนเห็นคุณค่าความสำคัญของสื่อการสอนเช่นกัน ความคิดเห็นต่อการจัดตั้งศูนย์สหการสื่อการศึกษา หรือศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนโซลเดี่ยว ปรากฏว่ามีความเห็นพ้องกันว่า มีความสมควรมากในการจัดตั้งและต้องการให้ตั้งรวมอยู่ในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งซึ่งควรรวม เป็นหน่วยงานหนึ่งขึ้นอยู่กับศูนย์บริการทางวิชาการกลุ่มโรงเรียน

สำหรับการจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษา
 ฉวีลักษณ์ บุญกาญจน และคณะ (2524: 1-102) ได้ทำโครงการวิจัยเพื่อจัดตั้งศูนย์วิชาการ
 ชุมชนบต ซึ่งทำการทดลองในลักษณะเป็นศูนย์ผลิตและบริการความรู้ด้านสิ่งพิมพ์และโสตทัศนูปกรณ์
 เพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียนในชนบท มีการดำเนินงานออกแบบผลิตหนังสือและโสตทัศนูปกรณ์ที่
 เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยการสร้างชุดการสอนขึ้นทดลองใช้ ผลปรากฏว่านักเรียนมีผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น โครงการลักษณะเดียวกันที่ นิพนธ์ สุขปรกติ (2524: 1-153) ได้
 ทำการวิจัยคือ โครงการบ้าน โรงเรียน มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน
 ชนบท ซึ่งดำเนินการทดลองโดยนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ศึกษาและพัฒนา
 สื่อการเรียนการสอนและทำการผลิต แล้วจัดเป็นศูนย์การเรียนสัญจรให้บริการแก่โรงเรียนใน
 โครงการพบว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เหมาะสม ควรใช้ศูนย์การเรียนในการให้บริการ
 การศึกษานอกกรอบด้วย และพบว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าศูนย์การเรียนคืออะไร ใช้
 ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างไร ควรเผยแพร่และให้ความรู้แก่ครู นอกจากนี้ พลดิวัลย์
 รองสวัสดิ์ (ม.ป.ป.: ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงมาจาก นิพนธ์ สุขปรกติ 2524: 22-23) ทำการ
 วิจัยเรื่องศูนย์วัสดุการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ทำให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น แต่
 ประสบัญหาเรื่อง เงินทุน ขาดกำลังใจสนับสนุน และขาดกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 สุพร ชัยเดชสุริยะ (2523: บทคัดย่อ) เรื่องสถานภาพและความต้องการศูนย์สื่อการศึกษาของ
 โรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่
 โสตทัศนศึกษามีความต้องการเป็นอย่างมากในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา เพราะเห็นว่าดีและ
 มีประโยชน์ แต่ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ โสตทัศนอุปกรณ์อยู่ในสภาพดีแต่ไม่เพียงพอ จำเป็นต้อง
 ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม และยังมี ศศิธร วงษ์เมตตา (2528: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย
 เรื่องการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา
 จังหวัดชัยนาท เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทัศนคติของครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารการศึกษา
 ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ และศึกษานิเทศก์อำเภอ ที่มีต่อการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่ม
 โรงเรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับสูงต่อแนวทางการดำเนินงาน
 ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในทุกด้านอย่างสอดคล้องกัน ด้วยเหตุนี้รูปแบบการดำเนินงาน
 งานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยนาท จึง
 ควรมุ่งเน้นองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ทรัพยากรบริหาร อันประกอบด้วย บุคลากร

งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และกระบวนการบริหารอันประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การให้บริการ การประสานงาน การติดตามและประเมินผล โดยคำนึงถึงหลักการมาตรฐานของศูนย์วิชาการ สภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษา และความเป็นไปได้

บทบาทการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา

ในปีงบประมาณ 2526 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการพัฒนาเป็นรายโรงเรียน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ) ขึ้น โดยดำเนินการในรูปของศูนย์วิชาการ 2 ระดับ คือ ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน เพื่อเป็นศูนย์รวมทรัพยากรต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา โดยเน้นการประสานงาน การผลิต และการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้วิเคราะห์ประเมินผลโครงการและสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา

จากการประเมินผลสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์รวมวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทย อัตรามาเรียน เฉลี่ยและอัตรามาเรียนเลื่อนชั้นของนักเรียนทั้งในจังหวัดปัตตานีและศรีสะเกษ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าจังหวัดที่ไม่มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการ นอกจากนั้นยังพบว่า โรงเรียนที่เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนทั้งในจังหวัดปัตตานีและศรีสะเกษ มีแนวโน้มจะมีค่าของผลสัมฤทธิ์และอัตรามาเรียน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้เป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

2. ผลกระทบต่อสภาพการ เรียนการสอน

จากการประเมินผลสรุปได้ว่า หลังจากที่ศูนย์วิชาการ เปิดบริการไปแล้วประมาณ 5 เดือน สภาพการ เรียนการสอนในระดับประถมศึกษามีการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ มีการใช้วิธีสอนที่นักเรียน เป็นศูนย์กลางมากขึ้น ครูใช้สื่อการเรียนการสอนมากขึ้น และบรรยากาศในห้อง เรียนอยู่ในสภาพที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ประเมินโครงการดังกล่าว ซึ่งสรุปผลไว้ว่า

1. การดำเนินงานของโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ) ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่ เอื้อประโยชน์ต่อปัจจัยในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน อัน เป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ให้ดียิ่งขึ้น
2. โครงการพัฒนารูปแบบการใช้ศูนย์วิชาการจังหวัดและกลุ่มโรงเรียน เป็นหน่วย สนับสนุนการเรียนการสอนของครูให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในตัว เด็ก เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นั้น เป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่เหมาะสมแก่การขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528)

ในปี พ.ศ. 2530 อรรถัย พฤษักวัฒนานนท์ ได้ทำการวิจัยหลังจากที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้นำรูปแบบที่ได้จากโครงการนำร่อง (จังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ) มาปรับปรุงแก้ไขส่วนของวิธีการดำเนินงาน โดยจัดทำเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (2528-2531) ขึ้น โดยได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพสื่อการสอนและการให้บริการด้านสื่อการสอน ของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการและครูในกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. สภาพสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนส่วนมากยังประสบปัญหาหลายประการ คือ ศูนย์วิชาการส่วนมากยังได้รับสื่อการสอนซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดไปให้ไม่ครบทุกรายการ สื่อการสอนซึ่งศูนย์วิชาการได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดส่งไปให้ นั้น มีจำนวนไม่น้อยที่ชำรุดและสูญหายไป นอกจากนี้สื่อการสอนของศูนย์วิชาการก็ยังมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการของครูในกลุ่มโรงเรียน รวมทั้งสื่อการสอนบางอย่างที่มีก็เข้าช้อนกับทางโรงเรียน ทำให้ครูไม่จำเป็นต้องใช้บริการ

2. การให้บริการด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการส่วนมากยังประสบปัญหาการขาดพาหนะในการเดินทาง เจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่เพียงพอ ศูนย์วิชาการยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งศูนย์วิชาการก็ยังขาดความเอาใจใส่จากผู้บริหารศูนย์วิชาการด้วย ในด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์วิชาการยังมีวิธีการประชาสัมพันธ์ไม่ดีเท่าที่ควร รวมทั้งครูผู้ใช้บริการก็ยังไม่สนใจใช้บริการ ส่วนครูที่ใช้บริการก็ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการให้บริการ

3. ผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งครูที่เคยใช้บริการและเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การให้บริการด้านสื่อการสอนของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีผลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ครูก็ยังใช้บริการน้อย ดังนั้นหากได้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ แล้ว จะช่วยให้การให้บริการของศูนย์วิชาการมีประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนมากขึ้นอีก

และจากการประชุมสัมมนาวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานศูนย์วิชาการที่โรงแรมเพชรเกษม จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม - 4 มิถุนายน พ.ศ. 2530 ในการสัมมนาครั้งนี้ประกอบด้วย เลขาธิการคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอศึกษานิเทศก์อำเภอ เลขาธิการศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน รวมจำนวน 28 คน คณะทำงานโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา 7 คน และศึกษานิเทศก์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 1 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน ผลจากการสัมมนาทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานศูนย์วิชาการจังหวัด พบว่า การผลิตสื่อต้นแบบเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังมีการปฏิบัติน้อย การให้บริการไม่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ใช้บริการ การวางแผนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการจังหวัดขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา และความต้องการ การนิเทศ ติดตามผล และประเมินผลการดำเนินงานศูนย์วิชาการ โรงเรียนยังมีน้อยมาก และประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ยังไม่ดีพอ

2. ปัญหาการดำเนินศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน พบว่า การผลิตและการซ่อมบำรุงขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เครื่องมือและอุปกรณ์ของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนชำรุดเสียหายขาดงบประมาณในการซ่อมแซม การให้บริการสื่อการเรียนการสอนยังเป็นไปในลักษณะตั้งรับและไม่ทั่วถึง ผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มเท่าที่ควร และศูนย์วิชาการกลุ่มขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้อุปกรณ์บางอย่าง เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้การใช้อุปกรณ์นั้น ๆ ไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควร

จากการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2530 สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ปีงบประมาณ	จำนวนศูนย์วิชาการ		จำนวนโรงเรียนที่ได้รับบริการ	งบประมาณการดำเนินงาน		รวมงบประมาณ
	จังหวัด	กลุ่มโรงเรียน		เงินกู้	เงินไทย	
2526	2					
2527	2	164	865	12,172,371	4,600,870	16,773,241
2528	11	1,032	7,646	86,491,974	60,331,603	146,823,577
2529	16	1,226	8,886	-	124,932,000	124,932,000
2530	25	1,119	8,540	-	122,808,000	122,808,000
รวม	54	3,541	25,937	98,664,345	312,672,473	411,336,818

จากตารางแสดงให้เห็นปริมาณงานของโครงการได้ขยายจำนวนจังหวัด กลุ่มโรงเรียน และจำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสิ้นปีงบประมาณ 2530 นี้ โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัดรวมทั้งสิ้น 54 ศูนย์ ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน 3,541 ศูนย์ และได้บริหารโรงเรียนครอบคลุมถึง 25,937 โรงเรียน ส่วนงบประมาณในการใช้นั้นในระยะแรกใช้เงินกู้จากต่างประเทศรวมกับเงินรัฐบาลไทย จนกระทั่งปีงบประมาณ 2529 เป็นต้นมาใช้เฉพาะงบประมาณรัฐบาล รวมจำนวนเงินที่ใช้ในการดำเนินงานทั้งสิ้น 411,336,818 บาท

สำหรับในปีงบประมาณ 2531 ได้ขยายเพิ่มอีก 18 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ลพบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา ระยอง ชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง ครอบคลุม 134 อำเภอ และ 752 กลุ่มโรงเรียน ใช้งบประมาณ 90,700,000 บาท

หลังจากปีงบประมาณ 2531 โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาที่ดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนจะครอบคลุมทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2530: 5-22)

